

УДК 330.4

О.В. ПОПАДИНЕЦЬ, В.В. ЯЦИНА**СТАРІННЯ НАСЕЛЕННЯ ЯК ПРОЦИКЛІЧНИЙ ФАКТОР І ПРИЧИНА ЗРОСТАННЯ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРА**

Актуальність дослідження зумовлена відсутністю глибокого аналізу взаємозв'язку демографічних процесів та процесу надшвидкого зростання фінансового сектору. В статті розглядаються погрозливі прояви надшвидкої фінансизації, яка стала дієвим проциклічним чинником. Ці процеси багато в чому спровоковані зростанням норми збереження через всеохоплююче старіння населення і бажання людей в умовах реформування пенсійної та медичної системи забезпечити добробут в період старості. Накопичення капіталу викликають зміни у функціонуванні і параметрах рівноваги відповідного ринку.

Ключові слова: фінансовий сектор, заощадження, пенсійна система, старіння населення, бєбібум, процентна ставка

Актуальность исследования обусловлена отсутствием глубокого анализа взаимосвязи демографических процессов и процесса сверхбыстрого роста финансового сектора. В статье рассматриваются угрожающие проявления сверхбыстрой финансизации, что стала эффективным проциклическим фактором. Эти процессы во многом спровоцированы ростом нормы сбережения из-за всеобъемлющего старения населения и желанием людей в условиях реформирования пенсионной и медицинской системы обеспечить благосостояние в период старости. Накопление капитала вызывают изменения в функционировании и параметрах равновесия соответствующего рынка.

Ключевые слова: финансовый сектор, сбережения, пенсионная система, старение населения, бэббум, процентная ставка.

The relevance of this study is due to comprehensive analysis lack of demographic processes interrelation and ultrafast growth process at the financial sector. The authors consider the threatening consequences of ultrafast financialization, including: a sharp increasing the financial sector share at the world's GDP, the dominance of the financial markets volumes compared with the actual ones, many companies have income from financial operations more than income from industrial activity, the population actively uses various financial tools to ensure their welfare. As a result the financialization has become a powerful reason for the cyclical economy development. These processes have been provoked by savings rate growth in the conditions of a population ageing and people's desire to ensure its own comfort and welfare in old age. The ratio growth of retirees to the working population has started throughout the world. It has become a real threat to the economies of Europe and Japan. Within a few decades it will become a problem in the United States, China, India and other countries. Population aging means the costs increasing for the pension and health care. It leads to necessity of pension and health care systems reforming in a limited state budget conditions. Large-scale transition from redistribution to the funded pension system, when incomes and living standard of each individual depends on his savings at a younger age has started at many countries. State will be forced to ensure a smaller volume of free medical services in the near future. So, people need to save money for treatment at the aging period on their own. Capital accumulation causes a change in the functioning and equilibrium parameters of the relevant market.

Key words: financial sector, savings, pension system, population ageing, babyboom, interest rate.

Вступ. Кардинальні зміни у функціонуванні сучасної ринкової економіки проявляються, в тому числі, в нестримному розвитку глобальної фінансової системи. Так, суттєво зросла вага і вплив фінансових ринків, учасників фінансової діяльності і фінансових інститутів. Такі процеси супроводжуються масовим накопиченням фінансових активів і впровадженням цілого ряду інституційних інновацій, що сприяють збільшенню рівня заборгованості домогосподарств, корпоративного і державного секторів. В економіці цей процес отримав назву фінансизації. При цьому, фінансові ринки вже не виступають допоміжним засобом стимулювання розвитку реального сектора, а виходять з під контролю, стають автономним джерелом доходу (іноді надвисокого), все більше відриваються від реальних економічних процесів створення і трансформації вартості.

Аналіз останніх досліджень та літератури. Дослідження демографічних чинників соціально-економічного розвитку здійснювали такі автори, як: Б. Урланіс, Д. Валентей, С. Капиця, В. Борисов, А. Вишневський, А. Антонов, В. Ядов, Н. Вишневська та ін. Категорія заощадження викликала інтерес у багатьох поколінь вчених-економістів, серед яких: А. Сміт, Ж. Б. Сей, П. Буагільбер, Ф. Кене, Р. Лукас, П. Ромер, М.І. Туган-Барановський, Н.Д. Кондратьєв, К. Маркс, М. І. Туган-Барановський, А. Маршалл, Д. Кейнс, Р. Макконнелл і ін.).

Невирішена складова загальної проблеми.

При цьому різноманіття доходів від використання

фінансових ресурсів і їх значні обсяги визначають умови панування фінансових ринків, зсув центру економічної влади у галузь фінансових ресурсів, популяризацію фінансових стилів поведінки і фінансових цінностей, екстраполюються на всі сфери суспільного життя [1], що спричиняє безліч економічних і соціальних проблем і вимагає подальшого вивчення з метою контролю та подолання негативних наслідків.

Мета статті – розглянути старіння населення як один з найпотужніших чинників економічних криз через посилення тенденції до фінансизації економіки та розвитку спекулятивних фінансових інструментів.

Результати дослідження. Про загрозу впливу фінансового сектору свого часу говорив ще Т. Веблен, який висунув концепцію «абсентеїстської власності», тобто власності, яка просторово віддалена від власника і одночасно приносить йому дохід, а також забезпечує його економічну владу. Це власність бізнесменів, які не беруть безпосередньої участі у виробництві, тобто це акції, облигації, інші фіктивні цінності, що приносять величезні спекулятивні доходи. Зростання розмірів «абсентеїстської» власності в багато разів перевершує збільшення вартості матеріальних активів корпорацій. «Абсентеїстська власність» – основа існування бездіяльного класу, причина конфлікту підприємців і фінансистів [2].

© О.В. Попадинець, В.В. Яцина., 2016

Серед характерних особливостей «фінансизації» дослідники виділяють:

1) різке збільшення частки фінансового сектора у світовому ВВП. У розвинених країнах він став домінувати над реальним сектором як за часткою в ВВП, так і за роллю в економіці;

2) фінансові ринки значно перевершили реальні за обсягами, а ціни на деривативні інструменти (найчастіше спекулятивні) стали найважливішим чинником, що визначає стан ринків реальних товарів;

3) частка фінансового капіталу підприємств розвинутих країн переважає в структурі активів, а доходи від операцій на фінансових ринках посідають значне місце в структурі їх доходів;

4) населення розвинених країн все більшу частку своїх вільних коштів переводить в різні фінансові інструменти.

У процесі «фінансизації» фінансові інструменти самі по собі здобули унікальну здатність «робити гроші з грошей». Фінансова сфера стала як би самодостатньою – вона отримує ресурси для свого зростання в собі самій [7].

Не останню роль в процесах фінансизації грає просвітницька діяльність ЗМІ. Існує версія, що влада сьогодні належить інформаційно-фінансовій світовій еліті, яка через підконтрольні їй ЗМІ (а це майже всі ЗМІ) впровадила і продовжує впроваджувати в суспільну свідомість нову модель поведінки, яка орієнтована на домінування фінансових інструментів. Це дозволяє їй міцно утримувати економічну владу в світі. Певні фактори підтверджують стрімке зростання питомої ваги фінансових активів, так, частка золота в золотовалютних запасах держав постійно знижується – зараз вона близько 18%. За останні 40 років США скоротили свої запаси вдвічі.

Роль населення у фінансовій системі істотно змінюється, але в різних країнах по-різному. Темпи зростання заощаджень в США поступово зменшуються: якщо на початку 90-х американці зберігали близько 7% ВВП на рік, то з 2000 року їх кількість значно скоротилася. Захопившись швидким зростанням ринку акцій, американці не тільки вкладають в нього всі вільні кошти, а й беруть кредити під заставу нерухомості. Збільшилось число осіб, які самостійно інвестують в акції корпорацій. Сьогодні досить мати звичайний комп'ютер і вихід в Інтернет, щоб самому брати активну участь у біржовій грі в режимі електронних торгів. Цим все ширше користується населення, особливо в США. Не маючи професійних знань, приватні інвестори використовують інформацію із ЗМІ та повідомлення консалтингових фірм [3].

Фінансовий сектор і внутрішні властиві йому процеси самі по собі стали найпотужнішим проциклічним фактором, що породжує економічні спади. Поступова трансформація фінансової системи, включаючи міжнародні потоки капіталу, в фактор, що визначає економічний розвиток, є відображенням того факту, що ціни активів визначаються не стільки перспективами збільшення або зменшення доходів, скільки очікуваннями зміни самих цін.

На структуру, розмір і динаміку фінансового сектора безпосередньо впливають заощадження. Заощадження виступають переважно функцією домогосподарств і здатні як стимулювати економічне зростання, так і в ряді випадків, його обмежувати. Заощадження виступають для економіки відкладеним попитом, який необхідно регулювати, тому і мають позитивні і негативні сторони. Також, в останні роки все більше вчених звернули увагу на залежність величини заощаджень від процесу старіння населення. Так, численні експерти стверджують, що старіння населення стало найважливішою причиною нинішньої затишної кризи. Старіюче населення може стримувати зростання і процентну ставку через декілька причин. Пропозиція робочої сили є основною з них. Оскільки виробничий потенціал економіки залежить від числа робочих і їх продуктивності, покоління людей пенсійного віку може бути реальною причиною гальмування подальшого розвитку економіки і зростання процентних ставок. Як зазначає *The Economist*, в Німеччині і Японії чисельність населення працездатного віку зменшується вже більше 10 років, причому темпи скорочення тільки збільшуватимуться. Пропозиція робочої сили в Великобританії перестане зростати в майбутньому десятилітті; в Америці вона також різко сповільнюється.

Кількість і вік населення також впливають на число споживачів і працюючих громадян, на яких розраховує бізнес, а також на обсяг їх інвестицій. Коли зменшується чисельність населення, необхідно буде виробляти і менше товарів. Сучасні моделі економічного зростання базуються на тому, що фірми використовують певне співвідношення факторів: на кожного робочого необхідний певний обсяг капіталу – обладнання, будівель, землі та інтелектуальної власності. Якщо зменшується кількість робочих, то компаніям необхідно менше капіталу.

Також експерти відзначають, що останні десятиліття чисті інвестиції (валові інвестиції за мінусом знецінень) знаходяться на найнижчому рівні з моменту закінчення Другої світової війни. Частково це пояснюється циклічністю, оскільки спад спровокував скорочення капіталовкладень. Але це також стає постійним фактом; так, зростання обсягів основного капіталу з 1994 по 2003 рр. сповільнилося до 3,1%, а у наступному десятилітті становило вже 1,6%. Економісти пояснюють таке падіння як уповільненням зростання чисельності працюючих, так і браком інновацій. Іншими словами, компанії купують менше обладнання, внаслідок зменшення кількості працюючих на ньому, та скорочення технологічних проривів [4]. Японія вже ліквідує іноземні активи, отримані в період високих накопичень. Китай та Південна Корея також прямують до цього, на черзі Німеччина. Все це в найближчі десятиліття змінить процентну ставку.

Ощадна поведінка населення визначається численними факторами економічного, соціального та психологічного характеру, серед яких одним з найважливіших є рівень довіри до держави і різних фінансових інститутів. Формування заощаджень

населення безпосередньо залежить від його мотивів, що можуть бути різними, в тому числі усвідомленими та неусвідомленими. До основних мотивів можна віднести:

- заощадження, спрямовані на задоволення потреб другого порядку (після поточних потреб);
- резервні заощадження – грошові ресурси, що забезпечують фінансову самостійність у непередбачених випадках;
- заощадження для майбутнього (здоров'я, освіта);
- заощадження для підтримки соціального статусу після виходу на пенсію.

Заощадження можуть виникати і під впливом зовнішніх причин. Серед них основною представляється вигідність. В цьому випадку заощадження стають самостійним джерелом грошових доходів населення, або рентними заощадженнями. Чим більші заощадження зараз, тим більші грошові доходи отримає населення в наступні періоди [5]. Рівень доходу, процентні ставки, невизначеність, а також безліч інших чинників, серед яких особливості пенсійної системи, є визначальними факторами для розміру заощадження. Однак, при довгостроковому аналізі, саме демографія стає все більш важливим фактором при прогнозуванні приватних заощаджень. В першу чергу, демографічні зміни безпосередньо визначають розміри та норму заощаджень і передбачити ці зміни набагато легше, ніж економічні чинники. У найближчі роки демографічні зміни спричинять численні зміни в різних суспільних сферах, особливо в пенсійному (і медичному) забезпеченні всіх розвинених країн. А це призведе до змін поведінки приватної особи при здійсненні заощаджень: зміняться і обсяги коштів, що зберігаються нею в різному віці, і інструменти, в які ці кошти будуть інвестовані.

Не вимагає доказів твердження, що протягом життя здатність індивідуума до заощадження суттєво змінюється. Громадяни, зазвичай, багато позичають в молодості, щоб сплачувати за освіту, будинок, дітей, активно зберігають гроші, починаючи з середнього віку і витрачають заощадження на пенсії. Так, К. Телінгс (Кембридж) проаналізував вплив демографії на розмір колективних заощаджень у різних країнах. Швидко зростання населення і невелике число пенсіонерів вимагають менше заощаджень, старіюче населення потребує більше заощаджень. Зі старінням населення, зростання його чисельності сповільнюється, а час на пенсії збільшується (завдяки якій охороні здоров'я), при цьому необхідний обсяг заощаджень у 2010 р виріс до 52% ВВП у США. В Японії необхідний обсяг заощаджень злетів з 76% ВВП (1970р.) до 119% (2010 р.), в Німеччині – з 189% до 325%, а в Китаї – з 40% до 86% ВВП. Так чи інакше, в певний момент старіюче населення починає витрачати накопичені заощадження. Раціональною основою при цьому є бажання вирівняти рівень споживання протягом життя, тобто бажання зберегти його як можна більш постійним при істотній зміні доходу, який після

виходу на пенсію, зазвичай, скорочується [4].

Збільшення тривалості життя, що спостерігається майже у всіх країнах світу, і зниження народжуваності ведуть до стрімкого старіння населення. Оскільки кожен з цих факторів збільшує середній вік населення, нинішню ситуацію в багатьох країнах можна визначити терміном «подвійне старіння». Статистика свідчить, що співвідношення чисельності пенсіонерів відносно працюючих зараз зростає в більшості розвинених країн; поступово подібний процес розпочнеться і в економіках, що розвиваються. Очікується, що співвідношення числа пенсіонерів (від 65 років) і працюючих (від 15 до 64 років) в світі до 2050 року збільшиться майже в два рази – з 12 до 25%. Цей процес не обмежиться розвиненими країнами. Наприклад, ООН передбачає, що після 2040 р. в Китаї це співвідношення буде вище за США через політику «одна сім'я – одна дитина».

Великий вплив на ці процеси має покоління Бебібум (суттєве зростання народжуваності). В США це відбулось після II-ої світової війни. Максимум народжуваності спостерігався в середині 1950-х, потім, приблизно через десятиліття, народжуваність впала до нинішнього рівня, тобто 2 дитини на жінку. Це покоління представлятиме найбільшу групу населення США протягом найближчих 10 років. Після 2020 р. почнуть переважати більш молоді вікові групи. Бебібум мав місце і в Європі, але на 5-10 років пізніше за США. В результаті покоління Бебібум буде найбільшою віковою групою в Європі ще протягом 30-40 років. В Японії картина певним чином відрізняється. Ця країна пережила Бебібум по закінченні Другої світової війни. Тому група населення у віці від 50 до 55 років була найбільшою в Японії у 2000 рр. Наступною за чисельністю є вікова група дітей бебібумерів. В результаті склалася картина з двома піками населення з різницею у 25-30 рр. Як наслідок, найбільші труднощі економіка Японії зазнає при виході на пенсію «покоління другої хвилі».

У довгостроковій перспективі ООН передбачає подальше збільшення тривалості життя і, отже, подальше старіння населення в усіх країнах, причому така тенденція стане помітною і в менш розвинених країнах. Очікується, що на 2050 р. частка 60-річних серед населення Землі збільшиться більш ніж в 2 рази – до 21%, а частка 80-річних збільшиться в 4 рази і становитиме 4% населення. Кількість населення планети досягне максимуму у 2075 р. Далі прогнозується тимчасове припинення приросту населення: з 2065 року в Азії і Латинській Америці, в Африці – з 2100 р. У 2050 році майже 60% населення Землі буде жити в Азії, з яких 33% – у Китаї та Індії. І лише 7% житимуть в Європі, причому середній вік населення тут буде значно вище [5].

Вікова структура населення при цьому істотно зміниться. У всіх розвинених країнах частка пенсіонерів у загальній кількості населення буде збільшуватися. Цей процес буде супроводжуватися абсолютним зниженням чисельності працездатного населення в ЄС і Японії, в той час як в США кількість працездатного населення зросте з 200 млн. до 240 млн.

У США співвідношення людей старше 65 років і працездатного населення (від 14 до 65 років) збільшиться з 19% до 34% в 2050 р., досягнувши у 2020 р. рівня 26%. У 15 країнах ЄС це співвідношення вже зараз досягло 26%, в 2020 р. воно збільшиться до 32% і в 2050 р. – до 48%. Але і цей показник набагато нижчий, ніж в Японії, що має найбільш серйозні демографічні проблеми. В даний час співвідношення пенсіонерів і працюючих в країні становить 30%, а до 2050 р. воно досягне 65%! Тобто, порівняно з Японією і Європою, США перебуватимуть в більш вигідних умовах.

Таким чином, старіння є глобальним феноменом, який буде впливати на майже всі країни. Однак, при цьому, зменшення чисельності населення в найближчі 25 років буде спостерігатися лише в країнах Європи, Японії, Китаї та Росії. В інших країнах, в тому числі США, навпаки, буде відбуватися зростання чисельності населення.

Швидке старіння населення ставить безліч питань, що стосуються змін ключових економічних і політичних векторів руху. Перерозподільча пенсійна система не в змозі відповісти на подібні демографічні зміни. У більшості країн ЄС вже виникли проблеми з роботою пенсійної системи і стійкістю державних фінансів. Традиційно ці проблеми вирішуються шляхом скорочення рівня державних пенсій і зростання пенсій недержавних. Тобто, відбувається перехід від перерозподільчої до накопичувальної пенсійної системи. В більшості країн ЄС в останнє десятиліття відбулись відповідні пенсійні реформи, спрямовані на зміцнення накопичувальних пенсійних систем або шляхом стимулювання професійних пенсійних схем, або спонукання до індивідуального накопичення коштів для забезпечення старості, або ж обома способами. Тобто, сучасна людина розуміє, що має самостійно турбуватися про власну старість і докладати максимальних зусиль, аби пенсійний вік став для неї якомога більш комфортним і матеріально забезпеченим. В цьому ж напрямку мають відбуватися зміни в системі охорони здоров'я, оскільки медичні витрати залежать від віку населення. У країнах, де існує загальна система охорони здоров'я, має відбутися або збільшення внесків, або зменшення гарантованого рівня медичних послуг, що безкоштовно надає держава у особі медичних закладів. Отже, можна очікувати, що в майбутньому все більша частка медичних витрат буде перекладатися на громадян, що стимулюватиме їх до збільшення рівня збережень. Передбачаючи менші видатки держави на пенсіонерів, молодші покоління мають збільшувати свої заощадження. Одночасно старші покоління будуть змушені витратити більшу частину свого доходу (або навіть капіталу), щоб підтримати стандарт життя після виходу на пенсію. Вже зараз значна частина населення у вирішальній мірі пов'язує свій добробут із заощадженнями та станом фінансових ринків: наприклад, сьогодні більше 45% американців є власниками акцій.

Висновки. Однак, при оцінці впливу демографічних змін на пропозицію капіталу важлива не тільки норма накопичення, а й сукупний обсяг

заощаджень. А він визначається, в першу чергу, рівнем доходів. Більш високий дохід, зазвичай, веде до великих обсягів заощаджень (і більш високої норми накопичення). Те ж можна сказати і щодо демографії: якщо ми візьмемо до уваги збільшення чисельності населення і не будемо враховувати змін індивідуальної кривої накопичення, тоді отримаємо зростання заощаджень за суто демографічних причин (тобто зростання заощаджень викликано зростанням населення і його старінням). В результаті сукупні (щорічні) заощадження розвинених країн повинні зрости у 2030 р. на 20%. Основне зростання заощаджень передбачається в США; в ЄС заощадження будуть стабільні з 2010 р., оскільки зниження чисельності населення буде компенсуватися зростанням заощаджень; а в Японії відбудеться різке зниження обсягу заощаджень. Отже, демографічні зміни мають спричинити зростання пропозиції капіталу в найближчому майбутньому. У більш далекому майбутньому зміни у віковій структурі населення в США, ЄС та Японії негативно вплинуть на сукупну норму накопичення. Скорочення чисельності населення в Європі і Японії, що супроводжується зниженням сукупної норми накопичення стануть причиною зниження обсягів щорічних заощаджень в глобальному масштабі. Прогнозується, що до 2025 р. приріст чисельності населення працездатного віку буде забезпечуватися виключно країнами, що розвиваються [6]. Проте, в короткостроковій перспективі можна очікувати збільшення щорічних заощаджень.

Список літератури:

1. С. Васильєва. Финансизация экономики и ее социальные последствия. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://rkm.kz/node/1742>
2. Попадинець О.В. Податок Тобіна як чинник скорочення суспільних трансакційних витрат на валютних ринках/ О.Попадинець, С.Третьяков, Л.Дембеле // Вісник НТУ "ХП", 2011. – №25. С.57-63
3. Процесс «финансизации» экономики как основная особенность развития финансовых систем развитых стран. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://allcountriesnews.wordpress.com/2013/01/22>
4. Старееющее население угрожает мировой экономике. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.vestifinance.ru/articles/49756>
5. Каврук Е. Факторы, влияющие на сберегательное поведение населения и снижение сбережений населения в условиях кризиса // Научный журнал КубГАУ, №56(02), Електронний ресурс. Режим доступу: <http://ej.kubagro.ru/2010/02/pdf/08.pdf>
6. Абрамова И. Мировая экономика в начале XXI века и ее «африканская» составляющая// Проблемы современной экономики. №54(3), 2014.
7. Попадинець О.В. Співвідношення приватних і суспільних трансакційних витрат в механізмі світової фінансової кризи/ О.Попадинець, Яворська Л.М., Деркач М.М. Весник нац. ун-та «Юридична академія України ім. Ярослава Мудрого» – Серія: Економічна теорія та право. – 2011. – №4 (7). – С.35-43

References (transliterated)

1. Vasileva S. *Finansizatsiya ekonomiki i ee sotsialnyie posledstviya*. Elektronnyi resurs. Rezhim dostupu: <http://rkm.kz/node/1742>
2. Popadinets O.V. *Podatok Tobina yak chinnik skorochennya suspilnykh transaktsiynih vitrat na valyutnih rinkah/* O.Popadinets, S.Tretyakov, L.Dembele // *Visnik NTU "HP"*, 2011. – №25. S.57-63
3. *Protsess «finansizatsii» ekonomiki kak osnovnaya osobennost razvitiya finansovyih sistem razvityih stran*. Elektronnyi resurs. Rezhim dostupu: <https://allcountriesnews.wordpress.com/2013/01/22>

4. Stareyushee naselenie ugrozhaet mirovoy ekonomike Elektronnyi resurs. Rezhim dostupu: <http://www.vestifinance.ru/articles/49756>
 5. Kavruk E. Faktori, vliyayushchie na sberegatelnoe povedenie naseleniya i snizhenie sbrezheniy naseleniya v usloviyah krizisa // Nauchnyy zhurnal KubGAU, №56(02), Elektronnyi resurs. Rezhim dostupu: <http://ej.kubagro.ru/2010/02/pdf/08.pdf>
 6. Abramova I. Mirovaya ekonomika v nachale XXI veka i ee «afrikanskaya» sostavlyayuschaya // Problemyi sovremennoy ekonomiki. №54(3), 2014.

7. Popadinets O.V. Spivvidnoshennya privatnih i suspilnih transaktsiynih vitrat v mehanizmi svitovoyi finansovoyi krizi/ O.Popadinets, Yavorska L.M., Derkach M.M. Vesnik nats. un-ta «Yuridichna akademiya UkraYini Im.. Yaroslava Mudrogo»– SerIya: Ekonomichna teoriya ta pravo. – 2011.– №4 (7).– S.35-43.

Надійшла(received) 12.04.2016

Бібліографічні описи / Библиографические описания / Bibliographic descriptions

Старіння населення як проциклічний фактор і причина зростання фінансового сектора / Попадинець О.В., Яцина В.В. // Вісник Національного технічного університету „Харківський політехнічний інститут» (економічні науки). – Х.: НТУ „ХПІ”. - 2016. - № 27(1199) - С. 22-26. Бібліогр.: 7 назв. – ISSN 2519-4461/767.

Старение населения как проциклический фактор и причина роста финансового сектора / Попадинец Е.В., Яцина В.В. // Вестник Национального технического университета „Харьковский политехнический институт» (экономические науки). – Х.: НТУ „ХПИ”. - 2016. - № 27(1199) - С. 22-26. Библиогр.:78 назв. – ISSN 2519-4461/767.

Population ageing as a pro-cyclical factor and the reason of the financial sector growth / Popadinets O.V., Yatsyna V.V. // Bulletin of National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute" (economic sciences). – Kharkiv: NTU "KhPI". - 2016. - № 27(1199) - P. 22-26. Bibliogr.: 7. – ISSN 2519-4461

Відомості про авторів /Сведения об авторах /AbouttheAuthors

Попадинець Олена Василівна - кандидат економічних наук, доцент, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», доцент кафедри загальної економічної теорії; тел.: (066)715-62-72; e-mail: lana_po80@ukr.net

Попадинец Елена Васильевна – кандидат экономических наук, доцент, Национальный технический университет «Харьковский политехнический институт», доцент кафедры общей экономической теории, тел.: (066)715-62-72; e-mail: lana_po80@ukr.net

Popadinets Elena Vasilievna - Candidate of Economic Sciences (Ph. D.), Docent, National Automobile and Highway University, Associate Professor at the Department of Business Economics, tel: (066)715-62-72; e-mail: lana_po80@ukr.net

Яцина Вікторія Валентинівна - кандидат економічних наук, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», доцент кафедри загальної економічної теорії; тел.: (067)75-12-888; e-mail: vityatsina@gmail.com

Яцина Виктория Валентиновна – кандидат экономических наук, доцент, Национальный технический университет «Харьковский политехнический институт», доцент кафедры общей экономической теории, тел.: (067)75-12-888; e-mail: vityatsina@gmail.com

Yatsyna Victoria Valentynivna – Candidate of Economic Sciences (Ph. D.), National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute», Docent at the Department of General Economic Theory; tel.: (067) 751-28-88; e mail: vityatsina@gmail.com.